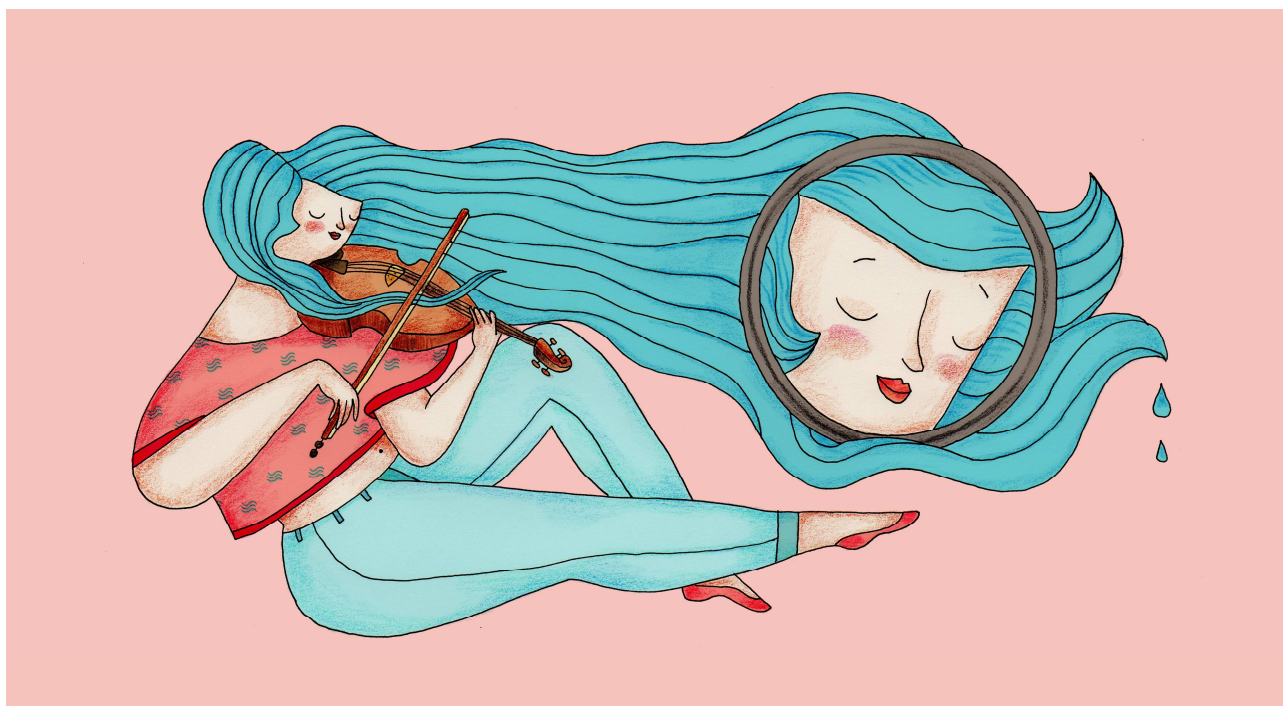

Dossier pedagògic provisional

Zoom

Continguts: Maria Eugènia Arús
Il·lustració de portada: Anna Grimal
Direcció musical: Manel Valdivieso
Direcció escènica i coreografia: Cesc Gelabert

Índex

Concert

Presentació

Indicacions generals “L’escola va a l’Auditori”
Presentació del concert i del repertori

Participació

Abans del concert
Durant el concert

Fitxa tècnica

Repertori i fitxa tècnica

Professorat

Propostes didàctiques

Currículum
Propostes didàctiques

Per saber-ne més

Una mica de...

Què vol dir escoltar

Què vol dir escoltar

Materials

Materials del concert editats

Programa de mà
Material audiovisual

Enllaços

Enllaços relacionats

A més a més

Altres materials

Concert

Presentació

Indicacions generals: “L’escola va a l’Auditori”

L’Auditori amb el Cicle de Concerts “L’escola va a l’Auditori” aproxima la música, en els seus diferents estils i gèneres, a la vegada que facilita l’observació en directe dels instruments musicals i de la seva interpretació.

Portar els nens i les nenes als concerts és educar-los a través de l’art, obrir-los-hi nous horitzons perquè puguin sentir els seus sentiments i els pensaments.

Els concerts que proposem són concerts on només hi ha música, amb intèrprets amb un alt nivell d’interpretació i comunicació, i on, adequat a l’edat de l’alumnat, es juga amb petits elements escènics coordinats per un professional de la direcció escènica.

Concert

Presentació

Presentació del concert i del repertori

Zoom és una proposta artística i educativa que ens dona l'oportunitat d'endinsar-nos en l'univers del músic. Escoltar amb atenció les sonoritats que l'intèrpret extreu de l'instrument, tot fixant-nos en com es mou, en com respira, en la complicitat que estableix amb els companys d'orquestra i en l'expressivitat; una expressivitat que projecta els sons per tot l'auditori fins a arribar a commoure'ns.

La música no existiria sense el músic que l'origina. Així doncs, i tan sols per uns dies, us proposem investigar en les rutines del músic, en la preparació física, cognitiva i emocional, fixar-nos en els moviments que fa, desenvolupar algunes de les capacitats que té i sobre tot escoltar la música amb un nou dinamisme, fruit de l'observació dels moviments que fa el músic amb l'instrument i de les expressions facials que se li escapen espontàniament quan toca.

A més a més, ens hem parat a pensar si hi ha una música més o menys adient per a cada moment del dia? **Si haguessis de dissenyar el programa de música d'un dels teus dies... quin seria?** El joves intèrprets de la JONC ens descobreixen el programa que triarien per acompanyar un dia qualsevol en la seva vida de músic.

Obra i autor	Explicació breu de l'obra
<i>Quatre interludis marins</i> I. Dawn II. Sunday morning Benjamin Britten	Atmosferes creixents amb sonoritats tímbriques i textures rítmiques modernes caracteritzen aquests fragments que es van incloure a l'òpera <i>Peter Grimes</i> de Benjamin Britten. És un bon moment per deixar-se commoure per la plenitud del so d'una orquestra simfònica.
<i>Empúries.</i> <i>Sardana lliure</i> Eduard Toldrà	El ressò de la nostra cultura i el ritme de les nostres danses caracteritzen aquesta obra d'Eduard Toldrà.
<i>Mont Juic.</i> <i>Suite de danses catalanes</i> III i IV Benjamin Britten	Continuem escoltant sonoritats pròpies de la música catalana amb la imaginació de Benjamin Britten. El resultat és una obra plena de fantasia sonora i força.

Obra i autor	Explicació breu de l'obra
<p>Les Boréades Entreacte. Els Vents Jean-Philippe Rameau</p>	<p>Velocitat, diàlegs, progressions... Una arquitectura sonora plena a un ritme trepidant que captivarà el pensament i les emocions dels estudiants.</p>
<p>Simfonia número 6 en Fa major, opus 68 «Pastoral» IV. La tempesta Ludwig van. Beethoven</p>	<p>Un exemple de música programàtica que juga amb el factor sorpresa per atrapar la nostra escolta i provocar emocions sobtades. Ens permet comparar-la amb bandes sonores d'actualitat fins i tot de pel·lícules d'acció.</p>
<p>Vistes al Mar II. Nocturn Eduard Toldrà</p>	<p>Un cant a la calma, la contemplació i la tendresa. Ens permet conèixer les possibilitats sonores d'un quartet.</p>
<p>Simfonia número 5 en do menor, opus 67 III i IV Ludwig van Beethoven.</p>	<p>Una obra que convida a reflexionar i debatre sobre el simbolisme i els significats amagats dins la música.</p>

Concert

Participació

Abans del concert

És important crear lligams amb la música, escoltar-la moltes vegades, deixar que s'endinsi en el cor dels infants. En el dossier, a l'apartat de propostes didàctiques, us donem unes quantes eines pedagògiques per treballar amb els infants les músiques que després escoltaran en directe. Al concert, hi haurà peces participatives on l'alumnat, un cop treballat a l'aula, serà part activa de l'espectacle. És molt convenient que quan assistiu al concert hagueu treballat a l'aula amb els nens i les nenes aquestes peces.

Perquè els infants puguin escoltar i observar cal que hi posin atenció. Abans d'anar al concert és important haver treballat aquesta actitud d'escolta atenta, de tranquil·litat i de respecte envers un mateix i els altres, músics i públic.

Les peces participatives on sol·licitarem fixar-nos en tot allò que haurem treballat a l'aula seran:

- **Quatre interludis marins de Benjamin Britten.** Desenvoluparem l'escolta valorant la sincronia i l'acoblament de les diferents sonoritats d'una orquestra. Com ho fan els músics? Com projecten el so?
- **Empúries** d'Eduard Toldrà. Aprendre que determinats moviments o danses han estat la base i la inspiració de composicions musicals.
- **Les Boréades** de Jean-Philippe Rameau. Com es prepara físicament l'intèrpret per assolir velocitat, dinamisme sonor, concentració i memòria?
- **Vistes al Mar** d'Eduard Toldrà. Com provoquem amb el nostre moviment interior determinats estats emocionals en el públic?
- **Simfonia número 5 en do menor de Ludwig van Beethoven.** Ritme, imitacions, ressonàncies... Un joc de coordinacions que demana complicitat, empatia, capacitat d'escolta i un gran treball en equip..

I a més a més, gaudirem de la sonoritat d'una orquestra simfònica amb tot el seu esplendor a **Mont Juic** de Britten i a la sisena simfonia de Beethoven tot fixant-nos en com la distribució convencional de l'orquestra es desfà i les sonoritats dels diferents timbres circulen per la sala gràcies a la projecció que del so fan els joves intèrprets.

Concert

Participació

Durant el concert

Cada vegada que assistim a un concert amb els alumnes, cal recordar-los les actituds que esperem d'ells durant el concert i per això és recomanable que els nens i nenes sàpiguen que aniran a un concert de música on s'ha d'escoltar i no parlar.

Els professionals que actuen, la resta de públic i l'espai que ens acull es mereixen el nostre respecte i no hi pot haver interrupcions de cap tipus, ja que els músics estan treballant i necessiten concentrar-se.

Cal recordar-los també que visitaran un espai únic com és l'Auditori de Barcelona, amb més de 40.000 m² construïts que actualment s'utilitzen per acollir concerts i espectacles de tota mena. També seria bo avisar-los que a les diferents sales de l'Auditori està prohibit menjar i beure, així com abandonar la sala a mitja actuació. Per tant, els alumnes hauran d'utilitzar els espais reservats per a aquestes necessitats abans o després del concert.

Durant el concert el professorat ha de fer-se responsable del grup i prendre les mesures adequades en cada situació per tal de garantir l'audició al conjunt del públic. Seria bo que, abans d'entrar a la sala, el professor creï un ambient de tranquil·litat entre els alumnes i un cop dins la sala vetlli perquè es comportin durant el concert. També seria bo recordar que no s'ha d'acompanyar la música picant de mans, aplaudint o xiulant tret que es demani des de l'escenari (en el cas de les peces participatives).

Un concert sense unes actituds correctes no és educatiu i nosaltres som un servei educatiu. Per això, ens reservem el dret, si cal i d'acord amb el professor de cada grup, de demanar a alguna persona o algun centre que abandoni la sala de concerts si la seva actitud en distorsiona la bona marxa de l'espectacle o en dificulta l'aprofitament a la resta de companys.

Concert

Fitxa tècnica

Repertori i fitxa tècnica

La programació i selecció del repertori parteix d'una il·lusió per representar musicalment el cicle d'un dia qualsevol en la vida d'un jove músic. Les primeres sonoritats del matí neixen de la mà de Britten i es desperten llevant imatges o pensaments alegres i desenfadats dibuixats a través de dissonàncies i textures tímbriques modernes i atrevides. Toldrà i Britten ens recorden els sons de la nostra cultura i el ritme de les nostres petjades, ambdós s'enfonsen profundament a la sorra de les platges del nostre Mediterrani. Moments inesperats com la *Tempesta* de Beethoven representen les sorpreses que cada dia ens esperen però sen dubte tornarà la calma gràcies a les *Vistes al Mar* de Toldrà que ens acarona amb la seva tendresa. La reflexió de qui som i les incerteses que patim en un dia qualsevol les posa damunt la taula Beethoven amb la Cinquena Simfonia.

Obra	Durada	Autor	Instruments	Explicació
Quatre interludis marins, Interludi I. Dawn Interludi III. Sunday morning	3:44 2:37	Benjamin Britten		«Un tema molt pròxim al meu cor: la lluita de l'individu contra les masses. Com més despietada és la societat, més despietat és l'individu» (Benjamin Britten). Els interludis marins van ser inclosos a l'òpera <i>Peter Grimes</i> , considerada per molts una al·legoria en contra de l'opressió a l'homosexualitat i una veritable obra mestra de la lírica del segle XX. Els dos interludis pertanyen al pròleg i al segon acte respectivament. En la seva sonoritat podem captar l'esplendor tímbrica d'una orquestra moderna.
Empúries. <i>Sardana lliure per a Concert</i>	6:40	Eduard Toldrà i Soler		La composició <i>Empúries</i> és una sardana de concert, tal com ho indica el subtítol, escrita el 1926. Guanyà el premi Sant Jordi del Foment de la Sardana de Barcelona aquell mateix any. És un exemple de com una dansa tradicional esdevé la inspiració d'una obra musical.
Mont Juic <i>Suite of Catalan dances for orchestra.</i> III Lament: Andante moderato IV Allegro molto	4:45 2:26	Benjamin Britten / Lennox Berkeley	Fusta: 2 flautes (una doblant el flautí), 2 oboès, 2 clarinets i 2 fagots. Metall: 4 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, 1 tuba i 2 saxofons (un alt i un tenor). Corda: violins primers, violins segons, violes, violoncel·ls i contrabaixos. Percussió: timbales, <i>glockenspiel</i> , platerets i arpa.	Es tracta d'una obra escrita conjuntament per Britten i Berkeley l'any 1937 inspirada en la muntanya de Montjuïc. Tot i ser composta pels dos, els dos fragments que sentirem estan atribuïts a Britten. Els sons catalans ressonen en la imaginació musical del compositor britànic.

Obra	Durada	Autor	Instruments	Explicació
Les Boréades Entreacte. Els Vents	1:22	Jean-Philippe Rameau		<i>Les Boréades</i> , és una obra escrita el 1759. No es va estrenar, en versió escenogràfica sencera, fins el 1982. És una òpera tràgica en cinc actes molt poc representada, sembla ser que per la seva complexitat musical. L'argument es basa vagament en la llegenda d'Àbaris l'hiperbori. Va ser la darrera obra de l'autor.
Simfonia núm. 6 en Fa major, Op.68 «Pastoral». <i>IV La tempesta</i>	3:47	Ludwig van Beethoven	Fusta: 2 flautes, 1 flautí, 2 oboès, 2 clarinets i 2 fagots. Metall: 2 trompes, 2 trompetes i 2 trombons. Corda: violins primers, violins segons, violes, violoncels i contrabaixos. Percussió: timbales.	Acabada el 1808, es va estrenar el 22 de desembre de 1808 al Theater an der Wien al mateix temps que la cinquena. És una de les poques obres programàtiques que va escriure Beethoven, és per això que el mateix compositor la va subtitular «Records d'una vida camperola». Aquesta simfonia ens mostra l'altra cara de Beethoven: desimbolta i optimista. El mateix compositor la va descriure com «més una expressió de sentiments que una pintura». Tot i aquestes paraules, el caràcter descriptiu de l'obra és indubtable.
Vistes al mar <i>Evocacions poètiques</i> II Nocturn	7'	Eduard Toldrà i Soler	2 violins, 1 viola i 1 violoncel	Quartet de corda escrit l'any 1921 i que neix arran del gust de l'autor per la literatura i pel mediterranisme. Consta de tres moviments.
Simfonia núm. 5 en do menor, Op.67 III i IV moviments	5:09	Ludwig van Beethoven	Fusta: 2 flautes, 1 flautí, 2 clarinets, 2 fagots i un contrafagot. Metall: 2 trompes, 2 trompetes i 3 trombons. Corda: violins primers, violins segons, violes, violoncels i contrabaixos. Percussió: timbales.	Els quatre primers cops rítmics són una fita i un referent conegut per tothom, ja sigui aficionat a la música o no, i imprimeixen un caràcter tràgic i descarnat a tota la partitura. Aquest motiu es va repetint durant tota l'obra amb aparicions importants, encara que estigui modificat.

Propostes didàctiques

Currículum

Objectius:

Mitjançant aquest projecte treballarem els objectius generals de l'etapa següents:

1. Utilitzar la veu, els instruments i el cos per expressar-se musicalment de forma creativa i personal.
2. Escoltar comprensivament música d'estils, gèneres i cultures diverses, amb interès, respecte i sensibilitat estètica.
3. Conèixer l'entorn musical i cultural propi i prendre consciència de la universalitat de la pràctica musical, assumint la diversitat de cultures i identitats musicals.
4. Conèixer i aplicar tècniques interpretatives bàsiques per a la improvisació i la creació musical i per a l'expressió corporal.
5. Participar, de forma responsable i proactiva, en activitats musicals organitzades a l'aula, al centre o a la comunitat educativa afavorint la cooperació i el treball en comú.
6. Reflexionar sobre la dimensió social i cultural de la música i comprendre les relacions que manté amb altres àmbits artístics i amb els mitjans de comunicació.
7. Cercar i comprendre informació procedent de diferents fonts i suports per enriquir els coneixements musicals propis, fent-ne una lectura rigorosa i reflexiva.
8. Comunicar coneixements, judicis i opinions musicals de forma oral i escrita, amb rigor i claredat, respectant les persones i els valors democràtics.
9. Valorar l'escolta, la pràctica i la creació musicals com a fonts de gaudi, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món.

Continguts

Escoltar i comprendre

- Escolta atenta, escolta memorística, escolta comprensiva, escolta reflexiva i escolta creativa.
- Identificació i anàlisi auditiva d'elements significatius de la melodia, l'harmonia, el ritme, el timbre i la textura en obres i pràctiques musicals diverses.
- Classificació i discriminació auditiva dels diversos tipus de veus i instruments i de diverses agrupacions vocals i instrumentals.
- Sensibilització envers les dimensions sensorials i terapèutiques del so i de la música i consideració de la importància d'un entorn sonor saludable.
- Interès per escoltar i conèixer obres i estils musicals diversos.

Interpretar i crear

- Interpretació d'obres musicals i pràctica de l'expressió corporal i la dansa utilitzant la veu, els instruments i el cos.
- Improvisació i creació amb elements bàsics del llenguatge musical, reflexionant sobre els processos creatius i els components essencials del llenguatge musical.
- Exploració i desenvolupament d'habilitats i tècniques elementals de la veu i dels instruments musicals: afinació, precisió, dicció, fraseig i expressió.
- Lectura i escriptura de notació musical, també amb editors musicals, al servei de l'audició, la interpretació, la creació i la comprensió de la música.
- Coneixement i pràctica de pautes i hàbits d'assaig i d'interpretació individual i en grup.

Dimensió social i cultural

- Coneixement i valoració de manifestacions i obres musicals significatives del patrimoni musical català i universal.
- Utilització de fonts d'informació diverses i plurals per al coneixement de la música.
- Coneixement dels recursos musicals que ofereix l'entorn cultural i social proper i disposició a emprar-los de forma cívica i autònoma.
- Utilització correcta del vocabulari musical específic per descriure i explicar els components essencials del llenguatge musical.
- Valoració de la pràctica musical com a font de coneixement, d'expressió i de gaudi personal.

Competències

Els continguts proposats desenvolupen directament les **competències comunicatives** i, en especial, la **competència artística i cultural**. Fomenten la capacitat d'apreciar, comprendre i valorar críticament diferents manifestacions culturals i musicals per mitjà de les experiències perceptives, expressives i del coneixement de músiques de diferents cultures, èpoques i estils. Potencien, així, actituds obertes i respectuoses i ofereixen elements per a l'elaboració de judicis fonamentats respecte a les diverses manifestacions musicals, establint connexions amb d'altres llenguatges artístics i amb els contextos social i històric als quals se circumscriu cada obra.

L'orientació del projecte educatiu, en el qual l'expressió juga un paper important, permet adquirir habilitats per expressar idees, experiències o sentiments de forma creativa, especialment presents en continguts relacionats amb la interpretació, la improvisació i la composició, tant individual com col·lectiva, que a la vegada estimulen la imaginació i la creativitat.

Professorat

Propostes didàctiques

1- Conèixer la preparació i l'entrenament d'un músic

Començarem proposant als estudiants **una recerca al voltant dels diferents instruments que conformen l'orquestra simfònica: quins són? quant pesen? com s'agafen? necessitem una cadira per poder-los tocar? de quin material estan fets? com es toquen? què ens cal treballar –des d'un punt de vista físic– per poder extreure'n sons musicals?...**

Posem un exemple:

«La flauta travessera és un instrument de l'orquestra. Pesa aproximadament un quilo tres-cents grams que hem de mantenir enlairats durant una bona estona! La toquem en horitzontal situant-la a l'alçada de la boca. Podem tocar-la asseguts o drets. Les mans, quan estem tocant, es col·loquen a la dreta del cos i això fa que per força haguem de trobar un cert confort en aquesta posició tan incòmoda. Provem de menjar tots els àpats d'un sol dia posant a la nostra dreta els coberts i el plat, entendrem l'esforç que fa un flautista per adaptar-se a l'instrument. Una flauta pot estar feta de fusta o de metall –plata o or...–, i això farà que el seu so canviï i es torni més càlid, més lluminós, més brillant o més fosc... Es toca bufant com si xiuléssim per un forat anomenat embocadura, i per aconseguir les diferents notes de l'escala hem de pressionar unes claus que tapen uns forats fets al cos de l'instrument. La barbeta rebrà la petita pressió del metall i haurà d'estar preparada per no fer-se mal. Per tal de no cansar-nos aprendrem a respirar correctament fent molts exercicis, com bufar una espelma i evitar que s'apagui, inflar un globus sense cansar-nos, etc. I què passa amb la resta del cos? Doncs que es mourà quan toquem, per compensar la incomoditat: el tirarem endavant i endarrere acompanyant les bufades mentre els braços fan petits moviments tot seguint la música per relaxar-se i sentir que és tot el cos, amb tot el pes i l'energia, el que està tocant.»

Aquesta petita recerca la podem fer amb cadascun dels instruments que triem i quan estiguem al concert **ens fixarem en cada intèrpret enfocant bé el nostre zoom.**

Tanmateix, sovint instrument i instrumentista es fonen com si fossin una sola entitat. Per què triem tocar un determinat instrument? Pel so? Perquè ens agrada com s'agafa? Pot ser per la forma? O, més profund, perquè trobem certes similituds entre la nostra personalitat i les característiques del so que produeix l'instrument en qüestió? També pot influir-hi el nostre físic?

Defineix-te, com ets i quin instrument t'agradaria tocar.... Hi ha coincidències?

Un cop coneguts tots els instruments que formen una orquestra simfònica parlem de l'entrenament diari que ha de fer el bon músic. Què necessita?

Daniel Barenboim, pianista i director d'orquestra, ens recorda constantment que **la música és filosofia i esport**. Filosofia perquè els sons musicals projecten idees i emocions, en definitiva una arquitectura sonora que ens commou quan l'escoltem. D'altra banda, i al mateix temps, l'intèrpret, quan toca, es mostra tal i com és interiorment, comparteix amb els altres la sensibilitat, la creativitat i la intel·ligència i té poques opcions d'amagar a l'oient el seu món interior.

Però alhora també és esport, amb totes les dificultats, i és per això que necessitem entrenar tot el cos: dits, mans, braços, esquena, capacitat pulmonar... Per tant, l'alimentació és molt important: quina dieta creus que hauria de seguir un músic? Quin entrenament esportiu necessita per no

lesionar-se l'esquena, els braços, els llavis, I quantes hores creus que ha de practicar per dominar l'instrument. **Vols fer-li un *planning*?** Fes-li un menú i un *planning* de treball setmanal que pugui portar a terme paral·lelament als estudis. Ah! **I alimenta-li l'esperit perquè cada cop arribi a emocionar-nos més fent música.** Creus que ha de llegir? O anar al cinema? Gaudir de la dansa? Escoltar molta música? Passejar per la natura?...

A més a més li cal memòria per recordar el repertori, comprensió musical per saber-lo interpretar, coneixement històric de l'obra i del compositor i una preparació psicològica per saber dominar els nervis previs a la sortida a l'escenari¹. I un gran domini emocional: si l'intèrpret es deixa portar massa per la passió quan toca, podria perdre el control sobre l'instrument i equivocar-se. Ho has pensat això?

2- Comencem amb Britten...

2.1 Interludi I. Dawn

Aquesta obra l'han triada els joves músics i el director Manel Valdivieso com a inici del seu dia. Si parem atenció, sentirem fragments melòdics interpretats per la corda que sonen molt compactes, com si els toqués un sol músic; després responen els vents i un rumor de percussió provoca la sensació d'alguna cosa que creix, que surt o que s'enlaira.

Us volem fer una proposta: dividiu-vos en grups i, tot escoltant aquests fragments melòdics de la corda, dibuixeu línies amb tot el cos o amb els braços, estireu fils o busqueu moviments en grup que pugueu fer a l'uníson, respirant tots junts com si fóssiu una sola persona. La música us condueix. Mireu-vos. Ho aconsegiu? Al concert fixeu-vos en el moviment que els músics fan amb l'arc i observareu que respiren i es mouen tots alhora, exactament com si fossin una sola persona. Recordeu els petits homenets verds de *Buzz Light Year*, la joguina protagonista de *Toy Story*?... Tots som un!

Tanmateix sabríeu simular la sortida del Sol mitjançant el cos i els instruments de percussió.

Us heu de dividir en dos grups: un pot representar corporalment la sortida del Sol amb la lentitud i el moviment legato que cal per créixer i/o enlairar-se a poc a poc, com si féssiu moviments a càmera lenta mentre l'altre grup acompanya el moviment amb sons percudits i/o vocals, que es projecten simulant alguna cosa que neix o creix.

Si ho trobeu massa difícil us fem una altra proposta: imagineu que sou els protagonistes d'una pel·lícula. Per parelles busqueu i interpreteu moviments ràpids com els d'una persecució, jugar a ping-pong, batre un ou mentre cuineu... Al senyal de canvi tots els moviments es faran més lents, les següents escenes seran a càmera lenta i no tornarem a la velocitat inicial fins que no ens donin el nou senyal (una picada de mans feta pel mestre, per un company, un senyal visual, un cop de plat...). L'obertura de la pel·lícula *Buscant la Dory* composta per Thomas Newman ens pot acompanyar².

Quan els músics de l'orquestra responen la corda els cal sentir aquest tipus de moviment interior que els porta a projectar el so com si no hagués existit mai, creant-lo del no res. Al concert veuràs que corda, vent i percussió gairebé ni es miren però estableixen un diàleg gràcies al fet que

¹ A l'apartat «Materials» et recomanem llegir un article on s'exposa tot el procés emocional que viu un músic abans de sortir a escena.

² Trobaràs el fragment musical a l'apartat «Enllaços».

s'escolten. **Per què no mantens una petita conversa amb un amic? No el miris però escolta'l amb molta atenció per saber quan el pots respondre.** T'has parat a pensar que si ens escoltèssim reduiríem molts conflictes. L'educació musical incideix positivament en les nostres vides i ens ajuda més del que ens podem imaginar.

Per últim escolta amb molta atenció l'obra i reconeix totes les idees que has treballat.

2.2 Interludi II. Sunday morning

Si escoltes aquest fragment pots imaginar el repicar de les campanes de l'església d'una ciutat o d'un poble amb les converses i xafarderies típiques dels seus habitants. És per això que Britten utilitza dissonàncies molt rítmiques plenes de textures i timbres que simulen el bullici i l'alegria.

Ens fixarem en com la corda interpreta *pizzicatos*, és a dir que els músics fan servir el dits en comptes de l'arc per fer sonar les cordes de l'instrument simulant el «xerroteig» de qualsevol conversa; també en com el vent-metall, amb unes notes llargues, simula campanades, i en com la flauta, al final, omple l'obra d'alegria i lleugeresa. **Quan vagis a l'auditori busca amb la mirada els instruments protagonistes mentre sona la música.**

Vols fer un simulacre representant amb tots els teus companys el bullici d'un matí al teu poble o a la teva ciutat? Quins sons o instruments faries servir? Interpreta-ho ajudant-te del moviment: camina, simula anar en cotxe, xafardeja amb els companys, saluda a les teves amistats...

En aquest fragment de l'obra de Britten aprendrem que per a un músic, en una obra d'aquesta mena, no és fàcil trobar el seu lloc sonor. És difícil aconseguir una bona afinació; pensem que la sonoritat general de l'obra se sustenta en un delicat joc d'equilibris entre els diferents sons. El resultat és una dissonància general que ens provoca gran diversió, fins al punt de fer-la agradable. No cal dir que la concentració i l'escolta entre els músics ha de ser màxima.

Us proposem dividir-nos en grups de cinc. **Cada grup imaginarà tres figures, que construiran amb els seus cossos i que necessitaran l'equilibri dels cinc participants per mantenir-se dreta.** Ens fixarem en com passem d'una posició a l'altra, economitarem els moviments fent servir els mínims que ens calen per passar per les tres posicions i no caure. Hem de sentir que formem un tot amb els nostres companys. Sabies que els músics quan assagen fan el mateix acoblant i superposant els sons fins que el resultat i la sonoritat són les desitjades? **Vols provar el mateix acoblant tres sons diferents entre vosaltres?**

Al concert ens fixarem en com es compenetren tots els instruments de l'orquestra mentre proven de trobar el seu lloc físic i sonor. Quines expressions pots veure en les cares dels joves músics? Quina mena de moviments fan? Potser més rítmics i vius. Com mouen els dits? Mirem d'enfocar bé el nostre *zoom*.

3. Fer ballar els sons musicals: *Empúries. Sardana lliure per a Concert d'Eduard Toldrà*

Sabies que al cervell tenim unes neurones anomenades neurones mirall. La feina d'aquestes neurones és ben curiosa; treballen per tal que puguem percebre les mateixes sensacions que tenen aquells que veiem ballar, moure's o, fins i tot, experimentar la sensació d'un moviment imaginat. Penseu en aquells que en escoltar rock fan com si toquessin la bateria o la guitarra elèctrica: ho fan per tal d'excitar aquestes neurones. És per això que, normalment, quan assistim a un espectacle de dansa o de teatre musical, al sortir ens sentim carregats d'energia, molt àgils i lleugers. El nostre cervell ha enregistrat i experimentat els moviments dels ballarins sense moure'ns de la cadira.

Els músics de la JONC faran ballar els sons de la sardana de concert de Toldrà sense ballar. Per això no deixen d'imaginar els moviments dels «dansaires» encara que sigui d'una forma general, a nivell d'inspiració. **En primer lloc et proposem que ballis una sardana: experimenta la diversió que suposa sentir, i al mateix temps veure, com el nostre cos s'acobla rítmicament al dels nostres companys. La nostra percepció de l'espai flueix en tots els canvis de direcció.**

Escolta la música i reconeix en els sons les percepcions corporals rebudes. Has notat que comença amb uns sons introductoris que ens transmeten sensacions semblants a les que tenim quan ajuntem les mans, ens posem en cercle i ens preparem per ballar? Un esclat posterior ens recorda la joia de ballar. Sents el rebot rítmic dels passos? Un desenvolupament del discurs musical ens farà viatjar per tots els racons del nostre país, i és que no hem d'oblidar que Toldrà va ser un compositor del noucentisme, un moviment cultural i intel·lectual que defensava i promovia la música popular, les danses tradicionals i els trets artístics diferenciadors de la nostra terra.

Quan assisteixis al concert fixa't en tots aquells moviments que de forma espontània fan els músics, encara que molts cops siguin col·lectius i rítmicament impecables. Recorda'n com a mínim tres! Quan arribis a l'escola comenta'ls. Fixat-hi bé: hi ha passatges –fragments– on l'orquestra toca un *tutti*, és a dir tots alhora, i n'hi ha d'altres on només toquen alguns instruments o algunes seccions. Què fan els músics quan no toquen? S'esperen. Creus que aleshores el seu cervell deixa de ballar? Enfoca el teu *zoom*!

4. *Mont Juic*, els sons de la nostra muntanya barcelonina imaginats per un compositor britànic

És ben curiosa la capacitat que tenim com a humans d'imitar un accent, unes accions, un tipus d'educació, unes sonoritats. *Mont Juic* és un paisatge sonor que va des de la melancolia pròpia de la nostra gent al bullici i l'alegria d'una societat treballadora i emprenedora. Un paisatge sonor compost per un músic no nascut a Catalunya, inspirat només per una única visita a Barcelona i una única excursió a aquesta muntanya. Realment sorprenent!

En aquest fragment del concert et proposem que observis i comparis la distribució convencional de l'orquestra que coneixes amb el que veus a l'escenari. És el moment del concert on la força dels sons ens atrapa. On són les diferents seccions de l'orquestra? S'han mogut? Com són capaços, els músics, de tocar de memòria una obra tan rica i complexa? Doncs entrenant de valent la memòria. **La sonoritat de l'orquestra ens domina amb tota la plenitud i grandesa i els vents agafen un paper protagonista del qual no et pots perdre ni un detall.**

5. Sentir la velocitat a través de la interpretació musical

5.1 *Les Boréades*. Entreacte. Els Vents

A l'inici d'aquestes propostes hem parlat de la vessant esportiva que té la interpretació musical, doncs aquí en tenim un exemple. L'entreacte Els vents sol interpretar-se a 145 la negra, això vol dir que aproximadament durant un minut i vint segons mourem els dits, bufarem o farem servir els canells i braços a una velocitat considerable. Però no tan sols vol dir això sinó que, a més a més, les dinàmiques hauran de canviar sense perdre l'impuls inicial que aguanta l'obra de principi a fi, i això implica «treballar de valent». Nois i noies, heu de sentir aquesta sensació excitant i vertiginosa! Us proposem una manera de fer-ho: llancem-nos a moure'ns, a ballar o a corre al ritme de la música, respirant mentre sentim com «no» perdem el control ni ens cansem. Així doncs, hem de ser capaços de preparar-nos físicament i mentalment abans d'emetre el primer so. Ho provem?

Si et vols anar entrenant abans amb un altre estil musical, escolta el tema *The Flintstones* en la versió de Jacob Collier³; els teus peus tenen absolutament prohibit perdre el «tempo» de la música!

Quan siguis a l'Auditori no oblidis reviure la sensació de velocitat que has experimentat a l'aula al dur a terme aquesta activitat. Respira amb els músics de la JONC!

6. Imagina, experimenta i valora la tendresa de Toldrà

6.1 Nocturn, 2n moviment del quartet *Vistes al Mar*

Un moment especial i sonor viscut pels músics de la JONC aquest dia fa que el nostre recorregut musical faci un gir de 360 graus. Escoltem aquest nocturn de Toldrà i de sobte paraules com delicadesa, tendresa, melancolia, enyorança, calma... ens envaeixen la ment i l'ànima. Però com pot transmetre, un intèrpret, les seves emocions al públic o, com pot arribar a encomanar un determinat estat emocional com si es tractés d'un refredat. Prèviament ho haurà de poder experimentar ell. I com ho pot fer això? Molt senzill, buscant-ho en tot allò que l'envolta: en les situacions quotidianes, en les relacions familiars o d'amistat, en la natura, en l'art... En definitiva, cercant el que tots els artistes cerquen: inspiració! Com a músics ens cal imaginar, experimentar i valorar el que el compositor ha deixat escrit per poder-ho interpretar.

Tot això ho hem de provar de fer plegats:

Organitzeu-vos per grups. Trieu una fotografia, un poema o una pintura que us agradi i parleu entre vosaltres sobre la sensació, o sensacions, que us transmet i les emocions que us provoca. Després en podem fer una improvisació musical. La base de la nostra improvisació podrà ser una cançó, el so d'uns determinats instruments o petits sons vocals... Us donem unes quantes idees pràctiques que podeu fer servir: dividir les frases musicals amb preguntes i respostes, començar amb un so pedal que estigui sempre per sota dels altres sons, utilitzar dinàmiques (fortes, pianíssims, mezzofortes, contrastats...), anar canviant el membre del grup que s'encarrega de presentar, musicalment parlant, el tema, utilitzar silencis molt expressius –un recurs que a l'hora d'improvisar sovint s'oblida–, o fer servir qualsevol altre recurs que la vostra imaginació descobreixi.

Llavors ens prepararem per a la interpretació. Com ens concentrarem? Com ens sincronitzarem? Quina presència tindrem al petit escenari de l'aula? Aconseguirem transmetre les nostres idees al públic? Més tard, presentarem l'obra als altres companys de l'aula⁴. Què us ha transmès?, els preguntarem. Escoltarem la descripció que ens facin de les impressions que han tingut al sentir la música i mostrarem la fotografia o la pintura o llegirem el poema. Hi ha coincidències?

Acabarem escoltant tots junts l'obra de Toldrà⁵. Comentarem els elements proposats i que utilitza el compositor per transportar-nos davant del mar i veure'l amb els seus ulls.

Quan estiguis a l'auditori deixa que els músics et donin el primer so. Sense dubtar-ho, agafa'l fort amb la mà i no el deixis escapar fins que finalitzi l'obra. Sentiràs les sonoritats de la corda que

³ Trobaràs l'exemple musical a l'apartat «Enllaços».

⁴ Com a mestres és molt important el *feedback* que donem als estudiants un cop presentada la producció. A l'apartat «Materials» us proposem llegir un capítol del llibre «Crear o improvisar con movimiento y música» que ens pot donar moltes idees.

⁵ Us proposem a l'apartat «Enllaços» escoltar i observar el Quartet Debussy. Les expressions i mirades dels intèrprets donen peu a comentar tot el que s'ha treballat fins ara.

t'empenyen molt i molt lluny, fins que desapareixen i, encara una mica descol·locat, et veuràs un altre cop assegut a la butaca de l'auditori. Experimenta aquesta sensació única! **Percep aquest moviment interior dels músics que et fa viatjar i somiar despert.** No creus que es mereixen tota la nostra admiració? Ara ja ho saps!

7. Què té Beethoven...

En aquest concert, dos dels moments triats per representar un dia en la vida d'un músic són de Beethoven, i ens presenten un Beethoven en contrast, d'una part amant de la bellesa i de la natura i de l'altra preocupat i turmentat pel destí.

7.1 Simfonia número 6 en Fa major, Op.68. «Pastoral». Records d'una vida camperola. IV **La tempesta**

Que n'és d'important, la tonalitat que tria un compositor per elaborar la seva obra!

Compara la sisena simfonia, en Fa Major, plena d'energia i llum, amb la cinquena, en do menor, una obra escrita en una tonalitat fosca i fins i tot dramàtica. Pensa que quan un músic llegeix per primer cop una partitura, les primeres pistes interpretatives les troba en la tonalitat, en el ritme i la disposició de les notes que observa, i escolta interiorment, i en les indicacions de caràcter que el compositor deixa escrites.

Fem-nos les següents preguntes:

- Quina és la primera idea que ens ve al cap quan pensem en determinats colors.
- I si pensem en un ingredient culinari?

Escoltem l'escala de Fa major, cantem-la i diem quines idees ens venen al cap?

Per alguns compositors romàntics, Fa Major és una tonalitat que incita a l'arravatament, a la força i fins i tot a la fúria, unes característiques pròpies de la natura. I Beethoven en fa un bon ús. Per això no és casualitat que el compositor de bandes sonores Hans Zimmer la faci servir quan ha d'escriure la música de pel·lícules bèl·liques o d'acció. Comprova-ho si vols⁶.

El fragment comença fent sonar una fina pluja amanida amb petits sons amenaçadors, preàmbul del que sentirem a continuació de cop i bruscament: la fúria desfermada de llamps i trons que ens sorprenen i a la vegada ens commouen. La partitura és absolutament descriptiva i romàntica, ben bé com si es tractés d'una banda sonora. **Vols posar-li imatges tot fent un muntatge audiovisual? Fixa't com l'obra acaba amb un raig de llum. L'inici i el final d'una obra són importantíssims per a la nostra percepció auditiva i emocional.**

Els músics s'agafen a aquestes imatges mentals per tal de provocar emocions molt contrastades en el públic. Potser quan estiguis escoltant el concert podries també fixar-te en les expressions facials dels músics i com el cos acompanya aquests canvis de dinamisme tan exagerats. Segur que serà el millor moment per fer-ho. Torna a enfocar el teu *zoom*!

Potser t'agradaria llegir un text, no gaire llarg, als teus companys introduint canvis d'expressió sobtats: cops de veu forts i frases declamades en veu baixa, subtilment xiuxiuejades. Diverteix-te observant els ulls i les cares que posen. Un fragment de la pel·lícula *Moby Dick*⁷ et pot inspirar. **Els joves músics de la JONC també es diverteixen tocant per a vosaltres, perseguint la vostra**

⁶ En trobarem exemples a l'apartat «Enllaços».

⁷ Vegeu l'apartat «Enllaços»

sorpresa i provant de transmetre-us emocions fortes, com si es tractés d'un parc d'atraccions. Observa'ls

7.2 Simfonia número 5 en do menor, Op. 67. III Allegro

Hem de parar l'orella per sentir com els violoncel·ls comencen l'obra amb una dinàmica piano i com violins i violes els contesten com si acabessin la seva frase o fossin un complement o ressonància de la seva idea. Tocar amb dinàmiques on el so ha de ser càlid però poc present és difícil. Més tard, les dinàmiques canviaran i es transformaran en un motiu rítmic (tres negres, una blanca) que recorda el motiu original tan característic del primer moviment: El mateix Beethoven ho diu: «És així com el destí truca a la porta».

Ara anem a fixar-nos en com els músics preparen el cos per tal de fer aquests canvis dinàmics. Ho fan en mil·lèsimes de segon i aquesta execució imperceptible implica dominar els diferents graus d'esforç i força que fan amb el cos. Per tal de provar-ho us proposem una activitat:

Per parelles buscarem com ens podem dirigir, o tocar amb molt de respecte, al nostre company o companya pràcticament sense fer força i mantenint un diàleg. El resultat? Un diàleg corporal delicat. En canvi, més tard cercarem com fer moviments que simulin una lluita, sense tocar-nos però sentint i mostrant graus d'esforç i tonicitat molt elevats. Si vols, pots acompanyar-te del tema de música electrònica *Find you* del compositor Zedd⁸. Escolta bé els canvis rítmics: ens conviden a transformar la nostra energia suau i delicada de l'estrofa en energia directa i agressiva a la tornada. Amb Beethoven passa el mateix però amb una estètica diferent i amb un so totalment acústic i orquestral; prova-ho també! Fixa't, quan vagis al concert, com els músics s'apropen més o menys a l'instrument per canviar el volum del so i com l'expressió facial i el cos els acompanya expressivament per treure una sonoritat amb una significació concreta. El músic necessita posar adjectius al so: com sents les dinàmiques que fa Beethoven? Pots definir el so de la frase inicial i després el so del motiu rítmic que l'orquestra introdueix amb vents i percussió?

Per tal d'experimentar en el nostre cos, i també en l'ànima, «la trucada del destí» us proposem un joc: ens posem en cercle i fent servir la percussió corporal ens anem passant el ritme comunicant-nos només amb la mirada. Podem donar diferents caràcters al ritme: ens passem alguna cosa que ens fa por o ens esgarrifa, provoquem o patim «un atac rítmic intergalàctic», o potser ens cal reafirmar l'amistat entre nosaltres amb un gest ple de tendresa... Quin caràcter creieu vosaltres que li dona Beethoven al seu motiu rítmic?

D'altra banda, reunits per grups, seríem capaços de percutir amb sincronia amb un líder (un company que s'ofereix voluntari per fer aquest paper)? És a dir: quan ell percudeixi, seríem capaços de sincronitzar-nos percutint el ritme tots alhora? Cap senyal. Només mirant-nos i respirant amb ell/ella. Així de compacta sona la JONC, podeu estar-ne ben segurs, valorem-ho!

Aquest moviment té un passatge fluid i emocionant. Beethoven va passant un motiu melòdic de secció en secció. El resultat: imitacions i progressions que ens provoquen un efecte juganer a l'orella. A partir d'aquesta idea proposem una altra activitat. Trieu una frase d'un poema o d'un text que estigueu treballant a l'escola. Camineu per l'aula a un tempo comú i, quan vosaltres vulgueu, reciteu la frase. Escolteu-vos, sentiu les vostres passes silencioses i divertiu-vos provocant aquest efecte com si la frase passés dels uns als altres, superposant-se, o bé en format de pregunta

⁸ Trobarem l'exemple musical a l'apartat «Enllaços»

resposta, o potser utilitzant canvis de caràcter o tessitura... Així sona Beethoven. Quina coordinació i quina empatia demana als joves músics. Enfoquem el nostre *zoom*!

Per acabar, et volem proposar que no deixis d'escoltar aquest programa. Veuràs com a cada nova escolta descobriràs nous sons, nous significats sonors, nous dinamismes. Quan vagis a l'Auditori para tota l'atenció en els intèrprets, molt joves encara, i observant-los sentiràs alguna cosa que la música ha canviat per a tu, i és que no hi ha res més excitant i emocionant que escoltar els sons en moviment. Recorda que els intèrprets necessiten els teus aplaudiments, són el reconeixement de l'esforç, del treball i del talent. Han gestionat les emocions, han superat les pors i han posat al teu servei tot el seu talent! Gràcies JONC i gràcies al seu director, Manuel Valdivieso, i al coreògraf del projecte, Cesc Gelabert.

Professorat

Per saber-ne més

Una mica de...

En aquest apartat, la nostra intenció ha estat fer un recull de curiositats, anècdotes, fets històrics..., sobre els compositors i les seves obres amb ulls d'adolescent, pensant en tot allò que pot incentivar l'interès i la motivació de l'alumne per conèixer i aprendre.

Valorar la producció musical i la interpretació dels joves músics de la JONC ens porta a fer un repàs de l'evolució de l'orquestra i a comparar la distribució convencional amb el desafiament de Cesc Gelabert, que revoluciona l'ús del cos i l'espai de l'interpret.

1. Edward Benjamin Britten (22 de novembre de 1913, Lowestoft, Anglaterra – 4 de desembre de 1976, Aldeburgh, Anglaterra)

Compositor, pianista i director d'orquestra, va rebre l'Ordre al Mèrit del Regne Unit el març de 1965. Des de 1936 va mantenir una relació de parella amb el tenor Peter Pears, col·laborador musical i inspirador fins a la seva mort. En esclatar la Segona Guerra Mundial tots dos van marxar als Estats Units i no van tornar a Anglaterra fins al 1943.

El 1945, Britten va estrenar al teatre de Londres Sadler's Wells el que, possiblement, fou el seu èxit més gran; l'òpera *Peter Grimes*, on s'hi inclouen els dos fragments interpretats per la nostra jove orquestra.

L'any 1962 va estrenar, a la catedral de Coventry, un altre dels seus èxits més destacats, el *Rèquiem de guerra*. La seva intenció era que aquesta obra esdevingués un símbol del nou esperit d'unitat en plena Guerra Freda. Per a l'estrena va provar de reunir un trio de solistes provinents de les tres nacions europees amb més protagonisme a la guerra: el baríton alemany Dietrich Fischer-Dieskau, el tenor anglès Peter Pears (recordem, la seva parella sentimental) i la soprano russa Galina Vixnévskaja. Per desgràcia, la Unió Soviètica no va permetre a la soprano participar a l'estrena i no va ser fins a l'any següent, que es va poder dur a terme una gravació amb el repartiment previst originalment.

El 2 de juliol de 1976 va rebre el títol de Baró Britten i es va convertir en el primer músic amb títol nobiliari.

Britten fou una persona molt implicada políticament en el pacifisme mundial.

1.1 Quatre interludis marins

El 7 de juny de 1945 es va estrenar l'òpera *Peter Grimes* al Sadler's Wells Theatre de Londres. Aquest teatre antic no disposava de la infraestructura necessària per a poder dur a terme, amb rapidesa, les transformacions escèniques que l'obra necessitava. És per això que se li va demanar a Britten que composés uns interludis musicals per a omplir aquests temps buits de representació on es farien els canvis escènics a taló tancat. Sens dubte Britten en va fer molt més que solucionar

aquesta necessitat tècnica; va compondre quatre peces que submergien a l'espectador en una atmosfera musical que l'introduïa al que immediatament veuria a l'escena.

Avui dia els interludis marins són interpretats com a peces de concert amb el nom de "Quatre preludis marins" i, d'una forma figurativa, representen el mar en diferents estats.

1.2 *Mont Juic. op. 12.* Suite of Catalan dances for orchestra

Es tracta d'una obra escrita per Benjamin Britten i Lennox Berkeley l'any 1937 inspirada en la muntanya de Montjuïc.

Consta de quatre moviments:

I Andante maestoso

II Allegro grazioso

III Lament: Andante moderato

IV Allegro molto

La idea de l'obra va néixer quan Britten i Berkeley visitaren Barcelona l'abril de 1936, just abans del començament de la Guerra Civil Espanyola. La font d'inspiració de l'obra és un recorregut turístic que va fer per la muntanya de Montjuïc, acompanyats per Peter Burra. Poc dies després van anar a un festival de dansa folklòrica, on van sentir diverses melodies populars catalanes. El mateix dia, Berkeley i Britten van anotar uns quants apunts sobre aquelles melodies en un cafè de Barcelona.

L'any següent, a Anglaterra, van decidir compondre conjuntament aquesta suite orquestral basada en algunes de les melodies de ball que havien sentit a Montjuïc.

2. Jean-Philippe Rameau (25 de setembre de 1683, Dijon, França – 12 de setembre de 1764 París, França)

Compositor, clavecinista i teòric musical francès molt influent a l'època barroca.

Solitari, rondinaire, ple de contradiccions i amb un caràcter poc estable, Rameau és considerat el músic francès més important anterior al segle XX i el primer teòric de l'harmonia clàssica. Els seus tractats, malgrat algunes imperfeccions, van ser considerats obres de referència fins a principis del segle passat.

Va ser un compositor tardà. La seva primera gran obra, *Hippolyte et Aricie*, es va estrenar l'1 d'octubre de 1733, quan Rameau ja havia fet els cinquanta anys. Fins aleshores només havia compost uns quants motets i cantates i tres llibres de reculls de peces per a clavicèmbal, dels quals només dos havien destacat. Més joves que ell Vivaldi, Telemann, Bach i Haendel ja havien compost el més essencial de la seva obra. Malgrat tot, amb aquesta òpera –que va tenir un molt èxit i un gran ressò–, Rameau va revolucionar i desconcertar el panorama musical de l'època, plasmant-hi les reflexions de tota una vida: les seves passions i els seus sentiments més humans.

També va començar a escriure l'òpera *Samson*, amb llibret de Voltaire i de caràcter religiós. Sembla que la idea ja li voltava pel cap quan es va estrenar *Hippolyte et Aricie*. Aquest projecte mai es va concloure però el llibret va ser publicat per Voltaire uns anys més tard.

Va tenir una gran animadversió amb Jean-Jaques Rousseau, a qui, fins i tot va acusar de plagiar-li una obra: *Les Muses galantes*.

El 1745, amb seixanta-dos anys, va escriure una comèdia-ballet amb llibret, aquest cop sí, de Voltaire: *La princesse de Navarre*.

Va seguir component i teoritzant fins a la seva mort. La darrera obra, escrita amb més de vuitanta anys, va ser *Les Boréades*. Composta el 1759, no es va estrenar, en versió escenogràfica sencera, fins al 1982. És una òpera molt poc representada, sembla ser que per la complexitat musical que té.

Tres sentències que ens ajuden a conèixer i a comprendre Rameau:

-«L'autèntica música és el llenguatge del cor»

Code de musique pratique chapitre VII article 14

-«És l'ànima qui ha de parlar de música»

Code de musique pratique chapitre XIV

-«Provo d'amagar l'art amb el mateix art»

Carta de Rameau a Houdar de la Mote

Eduard Toldrà i Soler (7 d'abril de 1895, Vilanova i la Geltrú – 31 de maig de 1962, Barcelona)

Destacat compositor noucentista, l'hem de situar al costat de músics com Lluís Millet, Enric Granados, Pau Casals... o pedagogs com Joan Llongueres, tots ells noucentistes en la vessant més àmplia del terme, allunyats d'estereotips centreeuropeus i molt propers a la cultura catalana i al Mediterrani. El Noucentisme és un moviment lluminós, amant d'espais oberts, de converses intel·lectuals que cercaven l'intercanvi d'idees, espiritual, amant de l'art i la cultura... Toldrà és considerat una de les figures més importants de la música catalana de mitjans del segle XX, i la seva tasca com a fundador i director de l'Orquestra Municipal de Barcelona va ser molt reconeguda.

En homenatge a aquest gran músic, la Generalitat de Catalunya instaurà el 1982 el Premi Eduard Toldrà, de caràcter anual, per a composicions per a una veu solista i quartet de corda i basades en textos originals en llengua catalana.

Va estudiar amb el mestre Lluís Millet, entre altres professors i des de ben jove va actuar amb l'orquestra del Palau de Belles Arts de Barcelona i al Teatre Còmic, al Paral·lel. El 1912, amb només disset anys, va guanyar el premi extraordinari de violí de l'Escola Municipal de Música amb el *Concert per a violí núm. 2* de Max Bruch.

El 1941 se li va oferir la direcció de l'Orquestra Nacional de Espanya, càrrec que va refusar. L'any següent, però, el va acceptar.

Ludwig van Beethoven (16 de desembre de 1770, Bonn, Alemanya – 26 de març de 1827, Viena, Àustria)

Rabassut, esquerp, amb la cara picada per la verola, no dominava l'art de la conversa i tampoc tenia do de gents. Beethoven no va gaudir mai dels atractius de Haydn ni de la despreocupació de Mozart. Això no obstant, el seu sentimentalisme el convertirà en un dels compositors romàntics més considerats i influents en la història de la música.

La seva vida personal és digna d'una novel·la romàntica, plena d'amors no correspostos i amb una sordesa, que al final dels seus dies li va impedir sentir la seva pròpia música, i només li va permetre fer ressonar en la imaginació i dins del cap. Mai no va gaudir d'un càrrec oficial com a músic i es va lamentar sovint de la seva pobresa, de vegades exagerada.

Simfonia núm. 5 en do menor, Op. 67

Estrenada el 22 de desembre de 1808 al Theater an der Wien, els seus quatre primers cops rítmics són ja una fita i un referent conegut per tothom, sigui aficionat a la música o no.

Aquests cops imprimeixen un caràcter tràgic i descarnat a tota la partitura. Aquest motiu es va repetint durant tota l'obra amb aparicions importants, encara que estigui modificat; i és que la trucada del destí pica a la porta de Beethoven.

L'obra, escrita en un fosc do menor, conclou en la radiant i lluminosa tonalitat de Do major; és en aquest moment que, per primer cop en tota l'obra, apareixen el flautí, el contrafagot i els tres trombons per donar al moviment una sonoritat plena i joiosa que es mantindrà fins l'últim acord. Beethoven, a la fi, venç al seu destí.

Aquest motiu rítmic principal coincideix amb la lletra v del codi Morse, que en les transmissions durant la Segona Guerra Mundial es feia servir com a sinònim de Victòria.

Simfonia núm. 6 en Fa major, Op.68 «Pastoral»

Acabada el 1808, es va estrenar el 22 de desembre al Theater an der Wien amb la *cinquena*.

És una de les poques obres programàtiques que va escriure Beethoven, és per això que el mateix compositor la va subtítular *Records d'una vida camperola i envoltada de natura*.

Aquesta simfonia ens mostra l'altra cara de Beethoven: desenfadada i optimista. Beethoven mateix la va descriure com «més una expressió de sentiments que una pintura». Tot i aquestes paraules, el caràcter descriptiu de l'obra és indubtable, i es referma si verifiquem cada un dels títols dels cinc moviments que la componen, un més dels que contenen les simfonies tradicionals.

Són:

1r moviment: allegro ma non troppo. Despertar d'afables sentiments en arribar al camp.

Aquest primer moviment fa servir una melodia popular de Bohèmia com a motiu principal. Això li dona un encant deliciós que anirà augmentant a mesura que es desenvolupi el discurs musical. Si bé a *cinquena* Beethoven s'apartava de les melodies per fer aparèixer els motius senzills de caràcter rítmic, en aquest cas la riquesa melòdica arriba a cotes sense comparació amb altres composicions del mestre.

2n moviment: andante molto mosso. Escena al costat del rierol.

Una petita joia de subtilíssima inspiració en la qual el compositor fa sonar els cants d'un rossinyol en la flauta, d'una guatlla a l'oboè i d'un cucut al clarinet.

Els tres moviments següents s'encadenen sense solució de continuïtat.

3r moviment: allegro. Animada reunió de camperols.

El primer és una festa, una dansa rústica en la qual ressonen els ecos de la música popular alemanya.

4t moviment: allegro. Trons, tempesta.

Una dansa que és interrompuda bruscament per l'esclat d'una violenta tempesta. Escoltem la força que pot arribar a tenir la natura. Per aconseguir-ho, Beethoven afegeix a la formació habitual de l'orquestra dues trompetes, dos trombons, un flautí i les timbales.

5è moviment: allegretto. Himne dels pastors, sentiment d'alegria i gratitud després de la tempesta.

Torna la calma en un moviment, feliç i seré, que condueix l'obra a una conclusió que gairebé podria qualificar-se de majestuosa.

Com a curiositat has de saber que el 1940 Walt Disney va fer servir aquesta simfonia a la pel·lícula d'animació *Fantasia*. La interpretació corre a càrrec de l'Orquestra Simfònica de Filadèlfia, dirigida per Leopold Stokowski.

L'orquestra simfònica a través del temps

Segons el Diccionari *Harvard de la Música*, l'orquestra és «un grup d'intèrprets de diversos instruments». En aquest cas concretem acotant el terme amb l'adjectiu *simfònica*.

Un breu repàs històric ens mostrarà que fins a l'arribada de l'òpera, al voltant de 1600, els grups d'intèrprets eren molt reduïts i, per tant, molt allunyats del que avui considerariem una gran orquestra simfònica. L'arribada de l'òpera, per tant, va contribuir a proporcionar una especificitat d'instrumentació més gran i una dependència, cada cop més alta, d'un gran nombre de cordes, que aportessin cos i equilibri al vent i la percussió. El 1607 Monteverdi amb la seva òpera *L'Orfeo* ens en va donar un dels primers exemples, tot i que, en el millor dels casos, es limités a suggerir possibles orquestracions per a determinades escenes. Al voltant de 1750, finals de l'època barroca, els compositors ja solien especificar amb cert detall la conformació de l'orquestra per a la qual escrivien.

Una nova revolució afecta l'orquestra a l'època romàntica. Una època de perfeccionament tècnic, que permet introduir millores en els instruments, sobretot en els de vent metall, que guanyaran en flexibilitat i qualitat de so, especialment pel que fa als aguts. És per això que tornaran a retrobar-se amb papers protagonistes. També en aquest període s'afegiran instruments a l'orquestra com l'arpa, el flautí, el clarinet baix o el corn anglès. Un altre canvi important es produirà amb l'arribada de l'orquestra moderna: la percussió guanyarà protagonisme i hi inclouran instruments d'origen no europeu com els cròtals, les maraques, el gong, entre d'altres. Ho podràs comprovar a l'orquestra de la JONC. No hi ha cap dubte que hi aporten una nova dimensió sonora.

D'aquesta manera, amb el temps, a poc a poc però inexorablement s'estableix el model del que avui dia es podria considerar l'orquestra simfònica *estàndard*:

Vent fusta: 1 flautí, 2 flautes, 2 oboès, 1 corn anglès, 2 clarinets, 1 clarinet baix, 2 fagots i 2 contrafagots.

Vent metall: de 2 a 6 corns, de 2 a 5 trompetes, de 2 a 3 trombons, 1 o 2 trombons baixos i 1 tuba.

Percussió: timbales, caixa, bombo, plats, xilòfon, triangle, piano, celesta, etc...

Corda: arpa, primers violins, segons violins, violes, violoncel·ls i contrabaixos.

En aquest concert veuràs com els joves músics desafien l'ús de l'espai, revolucionen les possibilitats acústiques i trenquen amb la característica col·locació per seccions d'una orquestra. És important tenir-la present per tal de comparar el que coneixem⁹ amb el que veurem.

⁹ Podem observar i documentar-nos sobre l'orquestra simfònica i la distribució dels instruments en l'apartat «Enllaços».

Professorat

Què vol dir escoltar

Què vol dir escoltar

Escoltar és parar atenció a alguna cosa, normalment a alguna cosa que està sonant.

Cada espècie animal té unes capacitats auditives concretes, les que necessita per desenvolupar-se en el seu entorn, i dins aquestes capacitats es pot escoltar amb diferents nivells d'intensitat.

Així solem diferenciar sentir d'escoltar. «Sentir» és el que fem quan escoltem amb intensitat baixa, quan podem estar envoltats de so i no ser-ne conscients. «Escoltar» és el que fem quan parem atenció perquè volem aprendre, respondre, entendre, arxivar, recordar, reviure, etc. el que escoltem. La intensitat de l'escolta, la capacitat d'escoltar, és educable i la podem treballar, i la música és realment indicada per fer-ho.

Per escoltar en alta intensitat, igual que per fer silenci, es necessita una gran activitat i concentració. L'escolta i el silenci no solen ser passius, ja que només els aconseguim si realment ho volem.

El so sempre és una vibració i per sentir-lo ens ha d'entrar a dins a través de l'oïda. La música és una obra d'art que se'ns fica a dins, són vibracions que podem percebre per tot el cos.

Als concerts de L'Auditori ens proposem que sigui difícil deixar d'escoltar i que, en el terreny personal, tinguem la capacitat d'escoltar amb obertura i respecte.

Per això, aprofitant l'assistència als concerts, us convidem a parlar especialment de l'escolta i a practicar-la conscientment.

Materials

Materials editats del concert

Programa de mà

Apartat en elaboració

Materials

Materials editats del concert

Material audiovisual

Apartat en elaboració

A la pàgina web de l'Auditori de Barcelona, www.auditori.cat, podreu visualitzar vídeos i fotografies del concert.

Materials

Enllaços

Enllaços relacionats

Per ampliar la informació i les idees que us proposem en aquest dossier, pots consultar els següents enllaços:

Obra	Web	Contingut
Benjamin Britten	https://ca.wikipedia.org/wiki/Benjamin_Britten https://www.biografiasyvidas.com/biografia/b/britten.htm http://filomusica.com/filo28/jenri.html	Informació al voltant del compositor i l'òpera <i>Peter Grimes</i> .
<i>Finding Dory</i>	https://www.youtube.com/watch?v=rCaUvj-vB3s	La música de Thomas Newman, amb la qual podem experimentar moviments a càmera lenta amb la sensació de projectar sons llargs al públic.
<i>Empúries. Sardana de concert</i>	https://www.google.es/#q=Empúries+Toldrà	Una interpretació d' <i>Empúries. Sardana de concert</i> d'Eduard Toldrà.
La sardana	https://ca.wikipedia.org/wiki/Sardana	Informació general sobre la sardana.
J.P. Rameau	https://ca.wikipedia.org/wiki/Jean-Philippe_Rameau	Informació al voltant del compositor.
Jacob Collier <i>The Flintstones</i>	https://www.youtube.com/watch?v=zua831utwMM	Música vocal de Jacob Collier que adapta la melodia de la sintonia de la sèrie de dibuixos animats <i>Els Picapedra</i> , amb la qual podem experimentar la velocitat de caminar amb energia de l'inici al final.
L'orquestra simfònica	http://www.pianomundo.com.ar/instrumentos/orquesta.html	Formació i disposició instrumental de l'orquestra.

Obra	Web	Contingut
L'orquestra simfònica	https://www.march.es/musica/jovenes/todos-tocan-juntos/romantica.asp	L'evolució de l'orquestra fins al romanticisme.
<i>Mont Juic, op.12</i>	https://ca.wikipedia.org/wiki/Mont_Juic_(suite)	Informació general al voltant de la suite de Benjamin Britten i Lennox Berkeley.
<i>Mont Juic, op.12</i>	https://goodmorningbritten.wordpress.com/2013/08/02/listening-to-britten-mont-juic-op-12/	Informació general al voltant de la suite de Benjamin Britten i Lennox Berkeley.
<i>Vistes al mar</i>	https://www.youtube.com/watch?v=laRZKmSG6vM	Una interpretació on ens podem fixar en les expressions facials i corporals dels intèrprets.
Eduard Toldrà	https://ca.wikipedia.org/wiki/Eduard_Toldrà_i_Soler	Informació al voltant del compositor.
Eduard Toldrà	http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0066292.xml	Entrada de Toldrà en la <i>Gran enciclopèdia catalana</i> .
El quartet de corda	https://ca.wikipedia.org/wiki/Quartet_de_corda http://palomavaleva.com/es/todo-sobre-el-cuarteto-de-cuerdas/	Informació general sobre la formació musical anomenada «quartet de corda».
El Noucentisme	https://ca.wikipedia.org/wiki/Noucentisme http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0126749.xml https://litecatalana.wordpress.com/noucentisme/	Informació general i variada al voltant d'aquest moviment cultural.
<i>Simfonia núm. 5 en do menor</i> , de Beethoven	https://ca.wikipedia.org/wiki/Simfonia_núm._5_(Beethoven)	Informació sobre la cinquena simfonia de Beethoven.
<i>Simfonia núm. 6 en Fa major</i> , de Beethoven.	https://ca.wikipedia.org/wiki/Simfonia_núm._6_(Beethoven)	Informació sobre la simfonia <i>Pastoral</i> , de Beethoven.

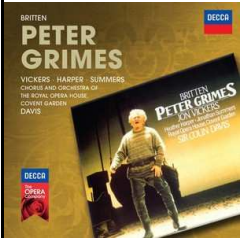

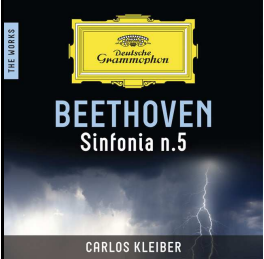
Obra	Web	Contingut
<p><i>Moby Dick</i>. Escena del sermó del pare Mapple</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=2rWV8sBZ9ho https://www.youtube.com/watch?v=IctEOuPGddM</p>	<p>Escena del sermó de la pel·lícula <i>Moby Dick</i>. El primer enllaç ens porta a la versió de 1956, dirigida per John Huston. El pare Mapple està interpretat per Orson Welles. El segon enllaç és de la versió de 1998, dirigida per Franc Roddam i on el paper del pare Mapple és per a Gregory Peck, que a la versió anterior, la més famosa, feia el paper de capità Ahab.</p>
<p>Hans Zimmer</p>	<p>http://www.hans-zimmer.com/index.php?rub=disco-graphy&bt=2&numid=1</p>	<p>Pàgina web del compositor i músic Hans Zimmer. Hi trobareu informació i enllaços amb llocs web on escoltar la seva música.</p>
<p>Zedd - <i>Find You</i></p>	<p>https://www.youtube.com/watch?v=IqGjUjQRaxw</p>	<p>Música actual basada en l'electrònica, on podem experimentar físicament canvis d'energia pronunciats per tal d'entendre Beethoven partint d'un exemple musical amb el qual els adolescents estan familiaritzats.</p>

Materials

A més a més

Altres materials

Llibre	Contingut
Pérez, S.; Arús, E.; Martínez, A, i Escandell A. <i>Música per a nens</i> . Barcelona: Parramón Ediciones, 2010	Curiositats sobre la vida dels compositors i comprensió dels estils musicals a través de la definició de les seves característiques. Tot des d'un punt de vista senzill i amè.
Diccionario Harvard de Música	Definicions sobre continguts musicals que es treballen al projecte.
Muñoz, J. R i Arús, E. «Música en el cuerpo» (monogràfic). <i>Revista Eufonia. Didáctica de la música</i> . Barcelona: Editorial Graó, 2016.	Articles que parlen dels beneficis de la utilització del moviment en l'educació musical. Els diferents autors comparteixen reflexions i propostes didàctiques.
Perdomo, E. «¿Cómo te sientes al actuar en público?» <i>Revista Eufonia. Didáctica de la Música</i> , 36-42. Barcelona: Editorial Graó, 2017	Magnífic article on s'expliquen els perquè de la por intensa que sentim abans d'actuar en públic i com regular-la i acceptar-la emocionalment.
Jauset, J. A. <i>¿La música distrae? Neuromúsica y educación</i> . Barcelona: Editorial Círculo Rojo, 2017	Un recorregut per la neurociència analitzant tot el que fa el nostre cervell quan fa música o música en moviment. Les explicacions donen molt valor a les activitats i a les reflexions que es proposen al dossier.
Arús, E.. «Crear o improvisar con movimiento y música» en Gustems, J et al. <i>Creatividad y educación musical: actualizaciones y contextos</i> . Barcelona: Dínscic Publicacions Musicals, 2013.	Un capítol que permet al docent desenvolupar les estratègies necessàries per valorar i fer créixer l'escolta i la creativitat dels estudiants. Aquest projecte juga constantment amb propostes creatives que necessiten d'un <i>feedback</i> per part del mestre.
Obiols, A.. <i>Beethoven y los niños</i> . Barcelona: Bellaterra Música Ediciones, 2012.	Llibre en què s'inclou una història adaptada i música de Beethoven que ens pot donar idees per atraure l'atenció dels més petits.

Discografia	Contingut
<p>Benjamin Britten – Britten: Peter Grimes</p> 	
<p>Benjamin Britten – Britten: Violin Concerto / Canadian Carnival / Mont Juic</p> 	
<p>Ludwig van Beethoven – Beethoven: Sinfonía n. 5 – The Works</p> 	
<p>Jean-Philippe Rameau – Rameau: Les Boréades Suite; Dardanus Suite</p> 	

Discografia	Contingut
<p>Sinfonía N°6 en F Major, Op. 68: III. Allegro assai – Ludwig van Beethoven, Herbert von Karajan, Philharmonica Orchestra</p>